

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

«ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки бакалаврів/магістрів

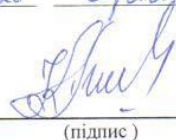
напряму/спеціальність

01 Освіта, 013 Початкова освіта
(шифр і назва напряму, спеціальності)

Розробники програми: Орбан-Лембрик Л.Е., доктор психологічних наук, професор.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології
Протокол № 1 від „28” серпня 20 18 року

Завідувач кафедри

(підпис)

к. п. н. Маргітич К. Є.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи психологічного консультування» складена відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів/магістрів напряму (спеціальності) «013 Початкова освіта»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: вивчення навчальної дисципліни є система знань щодо теоретико-методологічних положень та організаційно-технологічних засад психологічного консультування в сферах освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, дитяча психологія, основи психодіагностики та психокорекції, психолого-педагогічна терапія, експериментальна психологія.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Методолого-теоретичні аспекти психологічного консультування.
2. Практичні аспекти консультування

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Основи психологічного консультування» полягає у створенні умов для засвоєння студентами цілісної системи знань на основі наукового підходу до практики психологічного консультування; в ознайомленні з основними параметрами процесу консультування: умовами, структурою, динамікою, чинниками, що впливають на характер протікання консультативного процесу, ефектами і результатами; у придбання базових умінь і навичок, необхідних консультантові в практичній діяльності; у формуванні та розвитку професійно-та особистісно важливих якостей майбутніх фахівців.

1.2. Основне завдання вивчення дисципліни «Основи психологічного консультування» є:

- Знайомство з основними теоретичними уявленнями про психологічне консультування і оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни;
- Формування уявлень про клієнта консультації, адекватних науковим психологічним знанням;
- Знайомство з професійними вимогами, що висувуються консультанту;
- Вивчення основних методів, прийомів і технік психологічного консультування;
- Вивчення форм і видів цілеспрямованого психологічного впливу в психологічному консультуванні;
- Ознайомлення з методом і навичками ведення консультативної бесіди;
- Розвиток і поглиблення навичок рефлексивного аналізу (в т.ч. консультативної бесіди).

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- Методологічні і теоретичні засади психологічної практики.
- Основні принципи консультування.
- Перспективні цілі і завдання консультування.
- Динаміку і структуру консультативного процесу: етапи і стадії.
- Основні ефекти і феномени консультування.
- Типові помилки консультанта.
- Особливості консультування: дітей і підлітків.
- Особливості консультування: групового і сімейного.
- Основні ідеї, поняття і методи, застосовані в психоаналітичному, поведінковому і гуманістичному консультуванні.
- Основи професійної етики.

вміти:

- Проводити і аналізувати консультативну бесіду.
- Володіти навичками (вербальними і невербальними) підтримки контакту. Використовувати

в бесіді базові навички - активного слухання.

- Володіти технікою отримання і аналізу інформації в консультуванні.
- Висувати гіпотези про характер проблем клієнта.
- Аналізувати приклади прояву терапевтичних ефектів в консультуванні.
- Аналізувати тексти із списку літератури.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі практичної психології.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 години/4 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. МЕТОДОЛОГО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Тема 1. Методолого-теоретичні аспекти предмету. Методологічні основи психологічної практики. «Філософія практики» Л.С. Виготського. Розподіл між практичною психологією та психологічною практикою. Психологічна теорія і практика. Академічна і психотехнічна теорія. Об'єднання позицій психолога-практика та психолога-дослідника у психотехнічній парадигмі психології. Класифікація форм психологічної практики від маніпулювання до майєвтики. Сутність і специфіка консультативної роботи психолога. Порівняльний аналіз різних допомагаючих професій. Визначення психотерапевтичного досвіду як сутності будь-якої терапії. Основні суттєві та процедурні відмінності психологічного консультування від психотерапії і психокорекції. Характер психологічної проблематики і області використання консультування. Введення поняття діалогу як методологічної підстави психологічної практики. Проблема внутрішнього діалогізму особистості. Принцип діалогічності свідомості як основа розробки психотехнічного методу дослідження і консультування особистості.

Тема 2. Психологічне консультування в культурному контексті психологічної допомоги. Консультування в соціокультурному контексті психологічної допомоги: визначення, традиції, психологічна допомога як соціальний інститут, проблематика. Витоки допомагаючої діяльності. Відмінність психологічної допомоги від інших форм допомагаючої діяльності. Характер і зміст проблем, що вимагають психологічної допомоги. Історичне коріння психотерапевтичної культури: шаманські практики, містичні вчення, карнавал, релігійні вчення, гіпноз. Цілі, завдання і форми психологічного консультування. Основні принципи консультування. Перспективні цілі і завдання: адаптації, розвитку особи і становлення життєвого путі особистості. Короткострокові цілі і завдання консультування. Види і форми проведення консультативної сесії.

Змістовий модуль 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ КОНСУЛЬТУВАННЯ

Тема 3. Консультативний процес. Структура терапевтичної ситуації: клієнт – консультант – проблема. Уявлення про людину в різних терапевтичних підходах. Скарга, запит, проблема. Види проблем: центральна, проблема-прикриття, глибинна. Динаміка і структура консультативного процесу: етапи і стадії консультування. Загальна характеристика динаміки консультативного процесу. Чотири етапи в роботі консультанта: зміст і цілі кожного з етапів; характер емоційного реагування клієнта на кожному з них. Етапи терапевтичного процесу по К. Роджерсу. Терапевтичний потенціал клієнта. Типи мотивації клієнта. Бесіда як основний метод роботи консультанта. Визначення і характеристика бесіди як методу роботи практикуючого психолога. Аналіз ситуації проведення бесіди. Типи бесід. Стадії ведення консультативної бесіди. Первинна зустріч. Тривога консультанта. Знайомство з клієнтом. Спостереження за клієнтом: стоп-сигнали. Терапевтичний

клімат. Довіра в стосунках з клієнтом. Встановлення і підтримка контакту. Емпатія, прийняття і конгруентність. Відмова від консультування і його причини. Проблема введення обмежень часу, відповідальності, проявів агресії, прихильності для клієнта. Навики консультанта. Базові (слухання) і складні (дії). Процедури, техніка і методи роботи. Завершальна стадія консультування.

Тема 4. Консультант – особистість і професіонал. Особистість консультанта. Роль і місце консультанта в ситуації консультування. Вплив особистості і цінностей консультанта на його професійну діяльність. Вимоги до особистості психолога-консультанта. Типові помилки консультанта. Професія – консультант. Вплив професії на особистість. Синдром «вигорання» (Burnout): причини і профілактика. Професійна деформація консультанта. Психологічне консультування як професія. Професійна етика. Чинники, що впливають на вибір професії консультанта.

Тема 5. Спеціальні області в практиці консультування. Особливості консультування: дітей і підлітків. Вікова психологія - основа консультування дітей і підлітків. Проблематика нормального дитинства. Психологічні труднощі дошкільника, молодшого школяра, підлітка. Комплексне психологічне обстеження дитяти: етапи, правила, тести і клінічні методи, історія розвитку дитяти. Особливості консультування: групового і сімейного. Переваги і обмеження групового консультування. Динаміка групового процесу. Сімейне консультування як окремий випадок групового консультування. Види сімейного консультування: подружнє і консультування по питаннях дитячо-батьківських стосунків. Основні методи групового і сімейного консультування. Деякі спеціальні проблеми психологічного консультування. Особливості роботи з невмотивованими клієнтами. Консультування залежності при алкоголізмі. Клієнти з депресією і суїцидальними намірами. Кризове консультування. Особливості короткострокового консультування. Основні теоретичні напрями в консультуванні. Карта психотерапевтичного світу. Взаємовідношення різних теоретичних шкіл і практичних напрямів в психотерапії і консультуванні: генеалогічне древо. Психоаналітичний напрям. Виникнення психоаналізу. Основні ідеї, поняття і методи, що використовуються в психоаналізі. Сучасний стан психоаналітичного напрямку. Гуманістичний і поведінковий напрями. Виникнення поведінкової терапії і консультування. Основні ідеї, поняття і методи, вживані в поведінковому консультуванні. Виникнення гуманістичного напрямку в практичній психології: «третя сила». Основні ідеї, поняття і методи гуманістичної психології. Сучасний стан напрямів. Традиції і перспективи у вітчизняному психологічному консультуванні.

3. Рекомендована література

Нормативно-правова база:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), зі змінами 2019 р. Про вищу освіту <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Закон України «Про вищу освіту» Від 01.07.2014 року № 1556-VII // [Електронний ресурс] : [Режим доступу] – <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.

3. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.

4. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.

5. Закон України «Про освіту» (2017 р.), зі змінами 2019 р. «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

6. Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/average>.

7. Закон України «Про професійно-технічну освіту» // Освіта в Україні. Нормативна база (3-є вид., змін. та доп.) / Пашутинський Є.К. – К.: КНТ, 2007. – 520 с.

8. Концепція «Нова українська школа» (2016 р.) /Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерствоосвіти і науки України. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.)

9. Концепція Нової української школи [https://www.kmu.gov.ua > media > reforms > ukrainska-shkola-compressed](https://www.kmu.gov.ua/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed))

10. Концепція розвитку педагогічної освіти (2018 р.) / Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>)

Основна література:

1. Булах І.С., Кузменко В.У., Помиткін Е.О., Консультативна психологія: підручник Вінниця, 2016, ТОВ «Нілан-ЛТД»
2. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості: Навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів. – Харків: Фоліо, 2006. – 234с.
3. Бурменская Г. и др. Возрастно-психологический подход в консультировании детей и подростков. М., 2002. – 194с.
4. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: підручник / Дж.Бюджеталь. – К.: Ніка-Центр, 2011. – 424 с.
5. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: [навчальний посібник] / Світлана Васьківська. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
6. Васьковская С. В., Горностай П.П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи / С. В. Васьковская, П.П. Горностай. – К.: Вища школа, 1996. – 192 с.
7. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса// СС в 6-ти тт. Т. 1. с.291–436.
8. Глэддинг С. Психологическое консультирование. М., 2002. – 321с.
9. Горностай П. П. Консультативный практикум / П. П. Горностай // Практ. психологія та соц. робота. – 2006. – № 7. – С. 10–20.
10. Горностай П. П. Консультативный практикум / П. П. Горностай // Практ. психологія та соц. робота. – 2006. – № 7. – С. 10–20.
11. Горностай П.П. Проблемний аналіз у консультуванні. Практична психологія: теорія, методи, технології: Матеріали наук. семінару/ П.П. Горностай. – К.: Ніка Центр, 1997– С. 72–78.
12. Горностай П.П., Васьковская С.В. Теория и практика психологического консультирования: Проблемный подход / С. В. Васьковская., П.П. Горностай. – К.: Наук. думка, 1995. – 128 с.
13. Грюнвальд Б., Макаби Г. Консультирование семьи. М. 2004. С. 346–378
14. Гусакова М.П. Психологического консультирования: теория и практика. Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010.– 168с.
15. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ столітті) – К.: Райдуга, 1994. – с. 33–36.
16. Державний стандарт початкової освіти (2018 р.) / Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>. та ін.
17. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика. / [С.У.Гончаренко, Н.Г.Ничкало, В.Л.Петренко та ін.]; За ред. Н.Г.Ничкало; АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти, Технол. ун-т Поділля. – Хмельницький, 2002. – 334 с.
18. Дяченко Н. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів / Н. Дяченко. – К.: Ліра-К, 2015. – 84 с.
19. Кордонский М.Б., Ланцберг М.И. ТЕХНОЛОГИЯ ГРУППЫ. Заметки из области социальной психологии неформальных групп - Одесса - Туапсе 1996.

20. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко К. : Ваклер, 2010. – 528 с.
21. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
22. Осадько Л. Психологічні технології консультативної допомоги особистості / Л. Осадько // Психолог. – 2003. – Груд. (№ 46). – С. 14–17.
23. Основы консультативной психологии : конспект лекций для студентов 3 курса фак. «Соц. менеджмент» / Нар. укр. акад., [каф. общей и прикладной психологии ; авт.-сост. И. В. Головнева]. – Харьков : Изд-во НУА, 2010. – 244 с.
24. Хомич Г.О. Основы психологического консультирования: [навч. посібник] / Г. О. Хомич, Р. М. Ткач - К.: МАУП, 2004. - 152 с.
25. Цимбалюк І.М. Психологічне консультивання та корекція: [навч. посібник] / Іван Миколайович Цимбалюк. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 656 с.
26. Якунин В.А. Социально-психологический статус и его прогнозирующее значение в учебной и профессиональной деятельности./ Педагогические аспекты социальной психологии. – Минск, 2008. – 174 с.

Допоміжна література:

1. Ващенко І.В., Антонова О.Г. Конфлікт. Посттравматичний стрес: шляхи їх подолання. Навч. посіб. / І.В. Ващенко, О.Г. Антонова - К.: Знання, 1998. – 289 с.
2. Зайцева Т.В. Теория психологического тренинга. – СПб.: Речь, 2002., 256 с.
3. Игумнов, С. А. Психотерапия и психокоррекция детей и подростков/ С. А. Игумнов.– М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2000.– 112 с.: цв. ил.
4. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. А. Осипова. – М. : ТЦ «Сфера», 2005. – 512 с.
5. Пахальян В. Э. Групповой психологический тренинг. – СПб., 2006, 224 с.
6. Эксакусто Т.В. Практикум по групповой психокоррекции: тренинги, упражнения, ролевые игры. / Т.В.Эксакусто. – 3-е видання. –Ростов н/Д: Феникс, 2010. –339 с.

Інформаційний ресурс:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf.
2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

У кінці семестру студенти пишуть підсумкову контрольну роботу (залік).

5. Засоби діагностики успішності навчання

Навчальні досягнення студентів перевіряються з використанням поточного і підсумкового контролю.

Для контролю засвоєння навчального матеріалу у рамках аудиторної роботи проводиться усне опитування, перевіряється виконання домашнього завдання студентами.

У кінці кожного модуля проводяться модульні контрольні роботи.